

สิ่งพิมพ์ Online และการออกแบบ

Publication Online and Design

ชื่อ จารุสิทธิ์ เครือจันทร์

Name Charusit Krouchan

การศึกษา ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

Educational Background M.Ed (Educational Technology)

ตำแหน่ง อาจารย์สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Appointment Instructor of Visual Communication Design, Department of Fine and Applied Arts, Khon Kaen University

e-mail : kcharu@kku.ac.th/

สิ่งพิมพ์ Online และการออกแบบ

Publication Online and Design

สิ่งพิมพ์ Online และการออกแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาและผู้สนใจในด้าน การออกแบบ เข้าใจในบทบาทของการส่งข่าวสารในยุคปัจจุบันและอนาคต ซึ่งพบเห็นบนโฮมเพจต่างๆ ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การออกแบบ แนวคิดการออกแบบ โดยนักออกแบบ หรือผู้ที่จะเป็น นักออกแบบ จะต้องศึกษาเรียนรู้กระบวนการต่างๆ ในการออกแบบ ทั้งนี้มีข้อแตกต่างไป จากการออกแบบสิ่งพิมพ์พื้นฐานทั่วไป

Publication Online and designing , there is the objective for a student and person take an interest in the sense of something design understand in a role of sending word in the present age and the future, which see on loudly the home page, under Internet net designing, designing idea which the designer is or who be designer, must study learn the procedure in designing, which there is the difference from something, design publication base general matters ,,

คำสำคัญ : สิ่งพิมพ์ Online , การออกแบบ บทนำ

สิ่งพิมพ์ Online มีผู้ให้ความหมายว่าเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ส่งผ่านข้อมูลทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งส่งผ่านข้อมูลที่เป็นข้อความ รูปภาพ และเสียงได้ในคราวเดียวกัน ผู้บริโภคสามารถเลือกข้อมูลข่าวสารจากแหล่งต่างๆ โดยไม่จำกัด และเป็นไปอย่างรวดเร็วจากต้นทางสู่ปลายทาง สิ่งพิมพ์พื้นฐานที่ใช้ระบบการพิมพ์ปกติ อาจต้องใช้ระยะเวลาในการขนส่งที่เกิดความล่าช้าในระหว่างเดินทาง และด้วยความเร็วของการส่งผ่านข้อมูลของสิ่งพิมพ์ Online ทำให้ข่าวสาร ถึงผู้บริโภคเร็วขึ้น จึงเป็นที่นิยมอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะผู้คนที่

ต้องบริโภคข้อมูลข่าวสาร อย่างเร่งด่วน และไม่จำกัดพื้นที่ในการรับข้อมูลข่าวสาร แต่เดิมอาจจะต้องอาศัยสิ่งพิมพ์ พื้นฐานที่พิมพ์ด้วยกระดาษเป็นหลัก และยังต้องหาคือตามร้านค้า สิ่งพิมพ์ Online จึงเปรียบเสมือนแหล่งข้อมูล ที่สามารถเข้าถึงได้เร็วและสะดวกที่สุด นอกจากนี้สิ่งพิมพ์ Online ยังสามารถ ติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการกับผู้บริโภคได้โดยตรง จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าสิ่งพิมพ์ Online น่าจะเป็นสื่ออีกประเภทหนึ่งที่ผู้บริโภคเชื่อมั่น และให้ความไว้วางใจในการ ติดต่อสื่อสารข้อมูลต่างๆ นอกจากนี้การทำสิ่งพิมพ์ Online ยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่เจ้าของผลิตภัณฑ์ นักลงทุน ซึ่งเป็นธุรกิจที่กำลังเฟื่องฟูในประเทศไทยอย่างมาก และมีการแข่งขันกันในการนำสิ่งพิมพ์ขึ้นบนอินเทอร์เน็ต โดยส่วนใหญ่สิ่งพิมพ์ Online ที่ปรากฏทุกวันนี้จะมีรากฐานมาจากหนังสือเล่ม บทความ หนังสือพิมพ์รายวัน นิตยสารรายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือน ซึ่งมีฉบับจริงที่พิมพ์ด้วยกระดาษอยู่แล้ว แต่ก็มีบางรายที่เป็นสิ่งพิมพ์ Online แท้ๆ โดยไม่มีฐานสิ่งพิมพ์อยู่เลย

การดำเนินการ

การเตรียมการออกแบบ

สิ่งพิมพ์ Online นับว่ามีบทบาทอย่างมากในการส่งข้อมูลข่าวสาร และมีอิทธิพล ต่อการตัดสินใจจากการได้รับข้อมูลที่หลากหลาย เนื่องจากสิ่งพิมพ์ Online มีการเชื่อมโยง เครือข่ายจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จากทั่วทุกมุมโลกให้สืบค้นข้อมูลอย่างกว้างขวาง และพิมพ์ข้อมูล ที่ต้องการมาจัดเก็บไว้เพื่อศึกษาทบทวน ดังนั้นการออกแบบสิ่งพิมพ์ Online ผู้ออกแบบจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมในการออกแบบ เพื่อให้การสืบค้นข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว ไม่ติดขัด และยังรวมถึงการเชื่อมโยงข้อมูลไม่ดูสับสน เนื่องจากสิ่งพิมพ์ Online เป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่มีความซับซ้อนทั้งการ

ออกแบบและใช้งาน เพื่อให้ผู้ใช้บริโภคเกิดความเบื่อหน่าย จนทำให้สิ่งพิมพ์นั้นขาดความน่าสนใจ ผู้ออกแบบจึงควรมีการเตรียมการ ใน 5 ประเด็น ดังนี้

1. เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์
2. ข้อมูลข่าวสาร
3. รูปภาพ
4. โทนีสี
5. เสียงประกอบ

นอกจากนี้ยังอาจจะรวมถึงทักษะการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ของผู้ออกแบบอีกด้วย สำหรับประเด็นสำคัญที่กล่าวถึงข้างต้น มีรายละเอียด ดังนี้

1. เครื่องคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ อาจใช้คอมพิวเตอร์ที่มีสมรรถนะสูงกว่าคอมพิวเตอร์ตามปกติทั่วไป และต้องมีความเร็วสูงในการทำงาน ทั้งนี้เพราะจะต้องใช้ข้อมูลเป็นจำนวนมาก รวมทั้งอุปกรณ์ต่างๆ อีกด้วยเช่น Server, Scanner, Printer, Digital camera, Mini DV, ฯลฯ

2. ข้อมูลข่าวสาร หมายถึง ข้อความต่างๆ ที่จัดเตรียมไว้สำหรับส่งผ่านสู่ผู้บริโภค ซึ่งข้อมูลข่าวสารนี้จะต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่สามารถปรับเปลี่ยนให้มีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

3. รูปภาพ หมายถึง รูปภาพที่เป็นภาพชนิดต่างๆ เช่นภาพลายเส้น ภาพขาวดำ ภาพสี ภาพเคลื่อนไหว ทั้งนี้อาจเป็นภาพจากที่อื่นหรือสร้างขึ้นมาก็ได้ รูปภาพที่ใช้จะต้องมีการ ปรับขนาด ให้พอเหมาะเพื่อความสะดวกในการส่งผ่านข้อมูล

4. โทนีสี หมายถึง โทนีสีที่นำมาใช้ในการออกแบบ ควรเลือกโทนีสีที่เหมาะสม ดูสบายตา หรือตามรูปแบบสิ่งพิมพ์พื้นฐานกำหนดไว้ ซึ่งโทนีสีอาจถือว่ามีส่วนสำคัญบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ ของสิ่งพิมพ์นั้นด้วย

5. เสียงประกอบสิ่งพิมพ์ Online มีข้อแตกต่างจากสิ่งพิมพ์ที่ใช้วัสดุทางการพิมพ์ปกติ เนื่องจากเป็นสิ่งพิมพ์ที่ส่งผ่านข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ สามารถนำเสียงเข้ามาประกอบพร้อมกับ รูปภาพหรือข้อความในเวลาเดียวกัน

เมื่อเตรียมการในเบื้องต้นแล้ว สิ่งที่จะต้องออกแบบจะต้องคำนึงถึงคือการกำหนดกรอบ แนวคิดในการนำเสนอ (Concept) กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) วัตถุประสงค์ (Objective) ทั้งนี้เพื่อให้การออกแบบเป็นไปตามที่กำหนด

รูปแบบการนำเสนอ

สิ่งพิมพ์ Online อาจมีรูปแบบการนำเสนอ 2 รูปแบบ คือ

1. นำข้อความจากต้นฉบับเดิมแล้ว Online บน Internet ในรูปแบบของ e-book, e-office เช่น หนังสือวิชาการ, บทความ, รายงาน, คำสั่ง, หนังสือราชการ ส่วนใหญ่เป็นสิ่งพิมพ์ Online ขององค์กรภาครัฐ ซึ่งสิ่งพิมพ์ Online นี้ จะต้องใช้สำเนาจาก

เอกสารต้นฉบับจริง เพราะเอกสาร เหล่านี้เป็นเอกสารมาตรฐาน ไม่สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบได้

2. นำข้อความจากต้นฉบับเฉพาะบางส่วนที่เป็นจุดเด่น (Highlight) มาปรับแต่งให้มีความน่าสนใจ เช่น จากภาพนิ่งเป็นภาพเคลื่อนไหว (VDO Clip) พร้อมเสียงประกอบ (Sound Clip) แล้ว Online บน Internet ในรูปแบบของ e-magazine, e-news, e-journal ส่วนเนื้อหารายละเอียดอาจต้องหาอ่านจากสิ่งพิมพ์พื้นฐานปกติ เนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่มาจากนิตยสาร วารสาร หนังสือพิมพ์ เพราะธุรกิจการตลาดด้านสิ่งพิมพ์ยังใช้รูปแบบเป็นหลักดังนั้นเนื้อหารายละเอียด จึงอยู่ที่สิ่งพิมพ์พื้นฐานที่เป็นรูปแบบเพื่อให้ผู้บริโภคได้อ่านเพิ่มเติม

แนวทางการออกแบบ

โดยความเป็นจริงแล้วสิ่งพิมพ์ Online จะอาศัยเทคโนโลยีการส่งผ่านข้อมูลทาง Internet หรือที่เราเรียกกันติดปากโดยทั่วไปว่า Website ซึ่งรูปร่างหน้าตาอาจดูไม่แตกต่างไปจาก Website อื่นๆ สิ่งพิมพ์ Online ถึงแม้จะมีความเหมือนอยู่บ้าง แต่ก็สามารถแยกแยะได้โดยสิ่งพิมพ์ Online ที่เน้นเรื่องข่าวสารเป็นหลักทั้งที่เป็นข่าวสารในรูปแบบหนังสือทางวิชาการ บทความ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร/วารสาร หรือเป็นข่าวสารที่ให้สาระความรู้ ความบันเทิงในด้านต่างๆ ข่าวสารเหล่านี้ สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามความเคลื่อนไหวของเหตุการณ์นั้นๆ ทั้งนี้ข่าวสารโดยส่วนใหญ่ก็อาศัยข้อมูลจากสิ่งพิมพ์พื้นฐานในการนำเสนอ ดังนั้นการออกแบบสิ่งพิมพ์ Online ผู้ออกแบบอาจจะต้องมีความรู้พื้นฐานการออกแบบ Website และจะต้องมีทีมงานที่มีความชำนาญการปรับปรุง (Update) ข่าวสารอยู่เสมอ การออกแบบสิ่งพิมพ์ Online อาจมีความแตกต่างจากการออกแบบสิ่งพิมพ์ที่พิมพ์ด้วยวัสดุที่เป็นกระดาษโดยทั่วไป ทั้งนี้เพราะสิ่งพิมพ์ Online จะเป็นสิ่งพิมพ์ที่ใช้การอ่านจากหน้าจอคอมพิวเตอร์ จอโทรศัพท์มือถือ หรืออุปกรณ์สื่อสารที่เชื่อมต่อสัญญาณได้ ดังนั้นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่านในแต่ละหน้า จะใช้การเชื่อมโยงข้อมูลโดยเชื่อมโยงแบบใดแบบหนึ่งที่แตกต่างจากการเปิดหน้าหนังสือตามปกติ มีการสร้างความน่าสนใจโดยใช้ภาพเคลื่อนไหว หรือแม้แต่การใช้เสียงประกอบ ดังนั้นการจัดวางตำแหน่งต่างๆ ในแต่ละหน้าจึงแตกต่างจากการวางตำแหน่งที่อยู่บนหน้าหนังสือทั่วไป การวาง Layout จึงต้องคำนึงถึงความสะดวกของผู้ใช้เป็นหลัก รวมถึงความยากง่ายในการ Upload และ Download ข้อมูล และควรสร้างกล่องสนทนา (Dialogue box) สำหรับผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ เพื่อการประเมินผลหรือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นระหว่างผู้บริโภคกับผู้บริโภคด้วยกัน

เปรียบเทียบข้อดีข้อเสีย ของสิ่งพิมพ์ Online

ข้อดี	ข้อเสีย
สืบค้นได้สะดวก เลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้อง	จะต้องมีคอมพิวเตอร์ / โทรศัพท์มือถือ / เครื่องมือสื่อสารอื่นๆ
มีความทันสมัย	ข้อมูลภาพเคลื่อนไหวอาจมีปัญหาในบางครั้ง
สืบค้นข้อมูลได้ไม่จำกัด	จะต้อง Update ข้อมูลตลอด

เปรียบเทียบข้อแตกต่าง

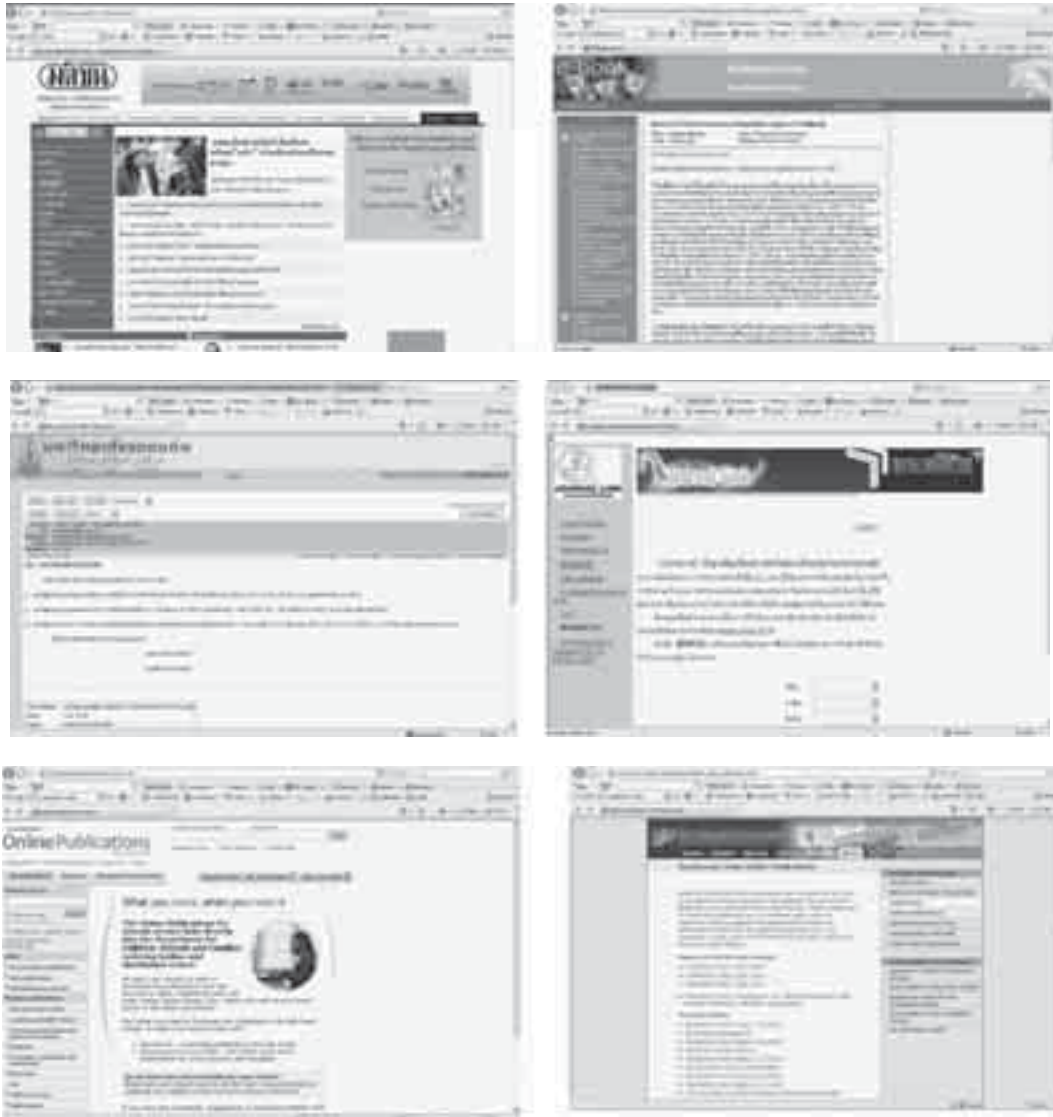
สิ่งพิมพ์พื้นฐาน	สิ่งพิมพ์ Online
ใช้วัตถุดิบค่อนข้างมาก	ใช้วัตถุดิบน้อย
ลงทุนสูง	ลงทุนต่ำ
ใช้เวลานานในการผลิต	เวลาสั้น

การออกแบบสิ่งพิมพ์ Online มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ออกแบบหน้าให้อ่านง่ายไม่ซับซ้อน ดูสบายตา
2. ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย
3. การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารแต่ละหน้าต้องให้ต่อเนื่อง ไม่สับสน
4. ใช้โทนสีที่ดูสบายตา
5. การ Download เป็นไปอย่างรวดเร็ว มิฉะนั้นจะทำให้ผู้บริโภคเบื่อหน่ายและไม่เข้ามาใช้งานอีก
6. ปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยอยู่เสมอ
7. มีการประเมินผลในทุกๆระยะเวลาที่เหมาะสม เพื่อทราบความต้องการของผู้บริโภค
8. สร้างกล่องโต้ตอบให้ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ
9. เชื่อมโยงข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลอื่น เพื่อการสืบค้นได้อย่างต่อเนื่อง
10. สามารถดึงดูดผู้ที่ผ่านเข้ามา ให้เข้ามาอีกในภายหลัง
11. สามารถตรวจสอบจำนวนผู้บริโภคที่เข้ามาใช้ ได้ตลอดเวลา
12. สามารถพิมพ์ข้อมูลข่าวสารที่ Online ได้โดยไม่จำกัด

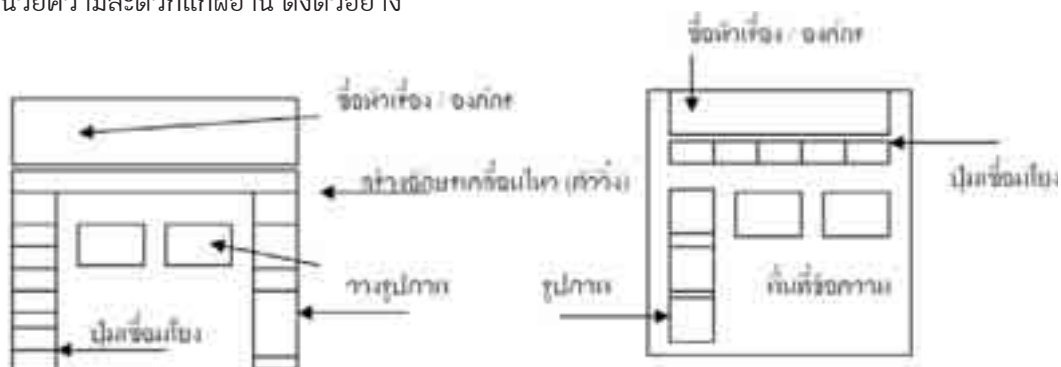
ตัวอย่างสิ่งพิมพ์ Online

การวาง Layout

เมื่อได้ทราบการเตรียมการ รูปแบบ แนวคิด และหลักเกณฑ์การออกแบบในเบื้องต้นแล้ว ต่อไปนักออกแบบหรือผู้ที่จะเป็นนักออกแบบจะต้องจัดวาง Layout กำหนดพื้นที่การออกแบบ ซึ่งการกำหนดรูปแบบอาจแตกต่างกันไปจากการวาง Layout ที่ปรากฏตามหนังสือพิมพ์พื้นฐานทั่วไป ทั้งนี้เพราะเป็นการวาง Layout จะต้องเน้นส่วนสำคัญที่ปรากฏบนจอมอนิเตอร์ ซึ่งอาจเป็นจอคอมพิวเตอร์ จอโทรศัพท์มือถือ หรือเครื่องมือสื่อสารขนาดเล็ก (Palm) ดังนั้นการวาง Layout จึงต้องแบ่งสัดส่วนต่างๆ ให้ลงตัว ซึ่งข้อแตกต่างอีกประการหนึ่งก็คือ หัวเรื่องในแต่ละหน้า ที่อยู่ ด้านในจะต้องมาปรากฏที่หน้าจอตลอดหัวเรื่อง แล้วจึงเชื่อมโยงข้อมูลไปยังหน้าที่อยู่ด้านในเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้อ่าน ดังตัวอย่าง

*การออกแบบมีหลายรูปแบบ ตามแต่หลักการและรสนิยมของนักออกแบบ

ดังที่กล่าวไว้แล้ว สิ่งพิมพ์ Online เป็นส่วนหนึ่งที่ต้องอาศัยการส่งผ่านข้อมูลทาง Internet ดังนั้นนักออกแบบหรือผู้ที่จะเป็นนักออกแบบจะต้องมีพื้นฐานการใช้คอมพิวเตอร์ การเลือกใช้โปรแกรมที่เหมาะสม รวมถึงลิขสิทธิ์ที่ต้องตามกฎหมาย หรืออาจหาโปรแกรมสำเร็จรูป (Out Source) ที่พอจะหาได้บ้าง โดย Download จาก Internet แล้วมาประยุกต์ ดัดแปลงให้เหมาะสมกับการใช้งาน แต่บางครั้งอาจจะไม่สมบูรณ์อย่างที่เราคาดหวัง

การวาง Layout อาจทำได้หลายรูปแบบแตกต่างกันไป ตามความเหมาะสมกับการใช้งาน และเป็นไปตามรสนิยมของผู้ออกแบบด้วยเช่นกัน โดยจะต้องเฉลี่ยพื้นที่การจัดวางส่วนต่างๆ ให้พอเหมาะ เพื่อให้ผลงานการออกแบบไปปรากฏบนจอของผู้บริโภค ให้สามารถใช้งาน ได้สะดวกรวดเร็ว โดยการวางตำแหน่งต่างๆ จะเน้นการวางตามลักษณะการใช้งาน การอ่าน และการจัดลำดับความสำคัญจากบนลงล่าง หัวเรื่องหลักจะต้องเน้นความชัดเจน มองเห็นได้ง่าย ส่วนหัวเรื่องรองจัดวางตำแหน่งลดหลั่นตามความเหมาะสม เกิดความสะดวกในการอ่าน และการเชื่อมโยงหน้าต่อไป ซึ่งในขั้นแรกอาจจะต้อง Sketch Layout ด้วยมือก่อน เช่น การทำ (Site map) เพื่อให้เห็นภาพรวมในการวางหน้าจากหน้าหลักไปจนถึงหน้าสุดท้าย หลังจากนั้นจึงใช้ คอมพิวเตอร์ ทำงานในขั้นรายละเอียดต่อไป

เมื่อทำ Sketch Layout ลงตัวแล้วในขั้นนี้จะต้องใช้คอมพิวเตอร์ในการออกแบบในรายละเอียดต่างๆ เช่น จัดวางข้อความ โทนสี รูปภาพ กราฟิก เสียง ประกอบให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ การ Link ข้อมูลในแต่ละหน้า โดยเลือกใช้โปรแกรมการออกแบบที่มีความยืดหยุ่น และตอบสนองต่อการใช้งานมากที่สุด เสร็จแล้วจะต้องทดสอบประสิทธิภาพการส่งผ่าน (Upload) ข้อมูล พร้อมทั้งตรวจสอบประสิทธิภาพความเร็วในการรับ (Download) ข้อมูล เพื่อหาข้อบกพร่อง ที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขก่อน Online ไปยังผู้บริโภค

ปัญหาและอุปสรรค

ถึงแม้ว่าสิ่งพิมพ์ Online จะเป็นวิวัฒนาการในการนำเสนอข่าวสารที่ล้ำสมัย แต่เชื่อว่า จะไม่มีปัญหาและอุปสรรค ทั้งนี้ผู้บริโภคจะต้องมีอุปกรณ์ในการรับข่าวสาร เช่น คอมพิวเตอร์ จะต้องเชื่อมโยง Internet โทรศัพท์มือถือที่จะต้อง มี Option พิเศษ หรืออุปกรณ์สื่อสารอื่นๆ ซึ่งหมายถึงค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้การใช้งานของผู้บริโภคยังอยู่เฉพาะกลุ่มผู้มีอุปกรณ์เหล่านี้เท่านั้น ส่วนสิ่งพิมพ์พื้นฐานที่ใช้ระบบการพิมพ์ปกติ ก็ยังเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้บริโภค ข่าวสาร ถึงแม้ว่าอาจมีข้อเสียเปรียบในด้านความเร็วในการส่งข้อมูล แต่ความเคยชินกับการ ได้รับรู้ข่าวสารผ่านทางสิ่งพิมพ์

พื้นฐานยังคงครองใจผู้บริโภคอย่างเหนียวแน่นเช่นกัน

บทสรุป

สิ่งพิมพ์ Online อาจเป็นสิ่งพิมพ์ที่รองรับการขยายตัวของผู้บริโภค ที่แสวงหาทางเลือกในการรับ-ส่งข้อมูลข่าวสารไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวก ให้กับผู้บริโภค ทั้งในด้านการสื่อสารและสนับสนุนธุรกิจในรูปแบบต่างๆ นักออกแบบอาจจะต้อง ใส่ใจในรายละเอียดในทุกแง่มุม เพื่อให้ผู้บริโภคจะมีความสามารถได้เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารมากที่สุด มีข่าวสารที่ทันสมัยและรวดเร็วมากที่สุด ในอนาคตอุปกรณ์การสื่อสารมีแนวโน้มที่จะมีราคาถูกลงไปเรื่อย และผู้บริโภคสามารถเป็นเจ้าของมากขึ้น ซึ่งหมายถึงการขยายตัวของ การ ส่งข่าวสารสิ่งพิมพ์ Online ที่มากขึ้นตามลำดับ โดยเฉพาะการพัฒนาการสื่อสารในยุค 3G ถึงตอนนั้นการสื่อสารคงไร้ขีดจำกัดอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กรุงเทพไอที.2543. สิ่งพิมพ์ออนไลน์ไทย เครื่องมือสร้างมูลค่า
 เพิ่มนักลงทุน. Thai telecom.com/
 ยืน ภู่วรรณ. มปป. มาตรฐานการพิมพ์หนังสือ Digital.
 www.sanambin.com/
 จารุสิทธิ์ เครือจันทร์. 2550. สิ่งพิมพ์ Online.
 เอกสารประกอบการสอนวิชาการออกแบบสิ่งพิมพ์.
 สาขาวิชาออกแบบนิเทศศิลป์. คณะศิลปกรรมศาสตร์.
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
 พันธุ์ทิพย์ สมะทิ. 2550. ธุรกิจสิ่งพิมพ์ในยุคเศรษฐกิจใหม่.
 บรรณาธิการบริหาร นิตยสาร e-commerce.
<http://www.ecommerce.or.th/publication/online/entertainment/ecmagazine.swf>
 สิ่งพิมพ์ Online. มปป. www.sanambin.com/
 ทศนไอที-มโนสาร. 2543. สิ่งพิมพ์ออนไลน์จะมาแทนที่หนังสือ
 กระดาษ. <http://www.tws.ac.th/thoenwit/libraly/ruen%20computer/www.ruencom.com/ittime/ onlinemag1a.htm>
 สวทช . http://www.journallink.or.th/http://publications.teachernet.gov.uk/http://www.doaks.org/publications/doaks_online_publications.html
http://www.nationchannel.com/http://www.thairath.co.th/http://www.matichon.co.th/matichon/http://www.dnp.go.th/botany/publication%20online/Vegetation%20types/vegetation_type.htm
<https://webmail.kku.ac.th/src/webmail.php>